

Badania archeologiczne na terenie Rzeszowa w roku 1964

W roku 1964 na terenie miasta Rzeszowa prowadzono badania archeologiczne na trzech stanowiskach: Osiedle Piastów (stanowisko nr 16), Lisia Góra (stanowisko nr 23) oraz przy ulicy Leśnej 3 na polu J. Rusina (stanowisko nr 24).

Badania były finansowane przez Wydział Kultury Prezydium Miejskiej Rady Narodowej oraz Towarzystwo Przyjaciół Nauki i Sztuki w Rzeszowie i trwały od 2 VI — 31 VII 1964 r.¹

W trakcie prac wykopaliskowych na wyżej wymienionych stanowiskach wielokrotnie korzystano z instruktażu opiekuna naukowego Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego prof. dr R. Jamki, Kierownika Katedry Archeologii Polski na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W badaniach udział brali: Antoni Talar — student czwartego roku Archeologii Polski przy U. J. oraz słuchaczka Państwowej Szkoły Architektury przy Państwowych Szkołach Budownictwa w Rzeszowie B. Ślipiec.

Materiał złożono w Muzeum w Rzeszowie.

Rzeszów — Osiedle Piastów (stanowisko nr 16)

W roku 1964 badaniami objęto południową część osady, położoną przy skłonie terasy nad bezimiennym potokiem, wpadającym do Wisłoka. Teren ten przeznaczony pod dalszą rozbudowę dzielnicy mieszkaniowej Osiedle — Piastów jest do tej pory w posiadaniu prywatnych właścicieli, co znacznie utrudniało prowadzenie systematycznych badań, tymbardziej, że gros powierzchni zajmują sady owocowe.

Założeniem tegorocznych badań było uchwycenie zasięgu osady od strony południowo-wschodniej. W tym celu poprowadzono tam próbne wykopy, przeciętnie co 50 m, biegnące prostopadle do ulicy Piastów w kierunku potoku.

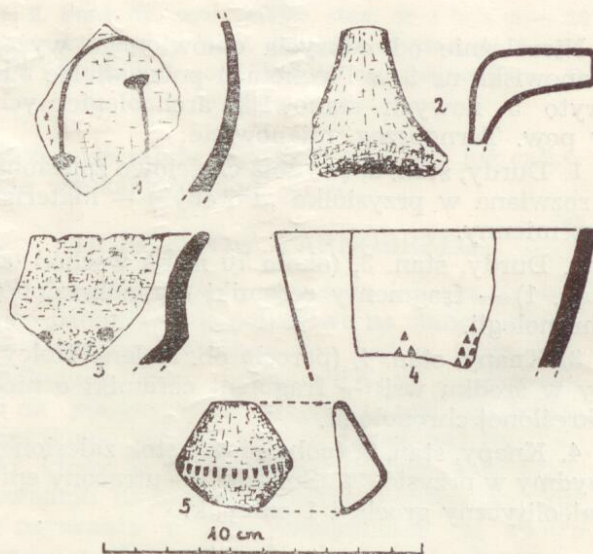
Wykop nr 1 o długości 18 m usytuowano w ogrodzie W. Bednarskiego. Natrafiono w nim na 4 jamy na głębokości 80 cm (jama nr 90, 91, 92, 93).

Jama nr 90 kształtu owalnego o wymiarach: długość 3.05 m, szerokość 1.85 m, głębokość 1.20 m, zawierała małą ilość fragmentów ceramiki. Ceramika delikatna jest reprezentowana fragmentami czarek kulistych z ornamentem poziomych linii rytym. Z ceramiki zasobowej znaleziono kilkanaście drobnych fragmentów, pochodzących z średniej wielkości naczyń baniastych z wyodrębnioną szyjką, bądź czarek szerokootworowych. W jamie tej znaleziono ponadto małą bulę krzemioną.

¹ Za umożliwienie prowadzenia badań archeologicznych w Rzeszowie oraz w Świerchowej pow. Jasło na cmentarzystku kurhanowym (ostatnia miejscowość badana z finansów TPN i S), dział archeologiczny Muzeum Okręgowego w Rzeszowie składa serdeczne podziękowanie.

Jama nr 91 wystąpiła w skupisku jam, w skład którego wchodziły ponadto jamy nr 92 i 93. Została ona częściowo zniszczona przez jamę nr 92. Jama ma kształt okrągły (średnica 2.10 m), sięga do 1,30 m głębokości. Zabytki są nieliczne, a z ciekawszych należy wymienić część przęślika dwustożkowatego, zdobionego na załomie, krótkimi, pionowymi nacięciami (ryc. 1, 5), fragment z brzuśca czarki kulistej, zdobionej przy pomocy łuków naprzemianległych (ryc. 1, 1), zakończonych małymi owalnymi dołkami paznokciowymi oraz fragment spłaszczonego brzegu, pochodzący przypuszczalnie z misy szerokootworowej, na którym jest widoczny ornament kluty w postaci trójkątów (ryc. 1, 4).

Jamy nr 92 i 93 zostały wyeksplorowane tylko częściowo. Dalsza ich eksploracja może się odbyć dopiero po wywłaszczeniu obecnych posiadaczy. Z wyeksplorowanej części jam od strony południowo-zachodniej i południowej wynika, że są to jamy średniej wielkości, kształtu przypuszczalnie owalnego. Uzyskana ceramika reprezentuje fragmenty naczyń delikatnej roboty z ornamentem rytym w połączeniu z motywami nutowymi (tych jest niewiele) oraz liczne fragmenty bardzo starannie wykonanych, obustronnie gładzonych naczyń, których kształt jest trudno określić ze względu na mały rozmiar skorup. Technika przygotowania gliny, wypał i obróbka zewnętrzna tej grupy naczyń przypomina ceramikę kultury lendzielskiej. Również większość fragmentów z naczyń zasobowych o średniej wielkości jest starannie wykonana. Niektóre z nich są wtórnie przepalone w ogniu (naczynia te mogły służyć do gotowania). W częściowo wyeksplorowanej jamie nr 92 znaleziono na głęb. 200 cm uchwyt przypuszczalnie czerpaka (ryc. 1, 2).

Ryc. 1. Rzeszów — Osiedle Piastów (stanowisko 16). Jama 91: 1, 4 — fragmenty ceramiki, 5 — fragment przęślika. Jama 92: 2 — fragment czerpaka (?) Wykop nr 3: 3 — fragm. ceramiki

W wykopie nr 2 oddalonym od wykopu nr 1 o 53.80 m w kierunku południowo-zachodnim (sad Deręgowskiego) natrafiono na trzy duże skupiska jam na głębokości 60 cm. Ostatnie skupisko znajdowało się tuż nad załomem terasy. Eksploracja tych skupisk nastąpi w roku przyszłym.

W wykopie nr 3 (sad Deręgowskiego) o długości 36 m, szerokości 1 m, oddalonym od wykopu nr 2 o 45 m w kierunku południowo-zachodnim, natrafiono na jedno duże skupisko jam (ilości jam obecnie jeszcze nie można określić), które zarysowało się również na głębokości 60 cm. Z warstwy do 60 cm uzyskano fragment małego naczynia wanienkowatego, fragment naczynia ceramicznego kłutej oraz fragment misy talerzowatej z brzegiem ornamentowanym nacięciami paznokciowymi (ryc. 1, 3).

Zebrany materiał ceramiczny w tym roku z tej osady reprezentuje kulturę ceramiki rytej, kłutej oraz lendzielskiej.

Rzeszów — Lisia Góra (stanowisko nr 23)

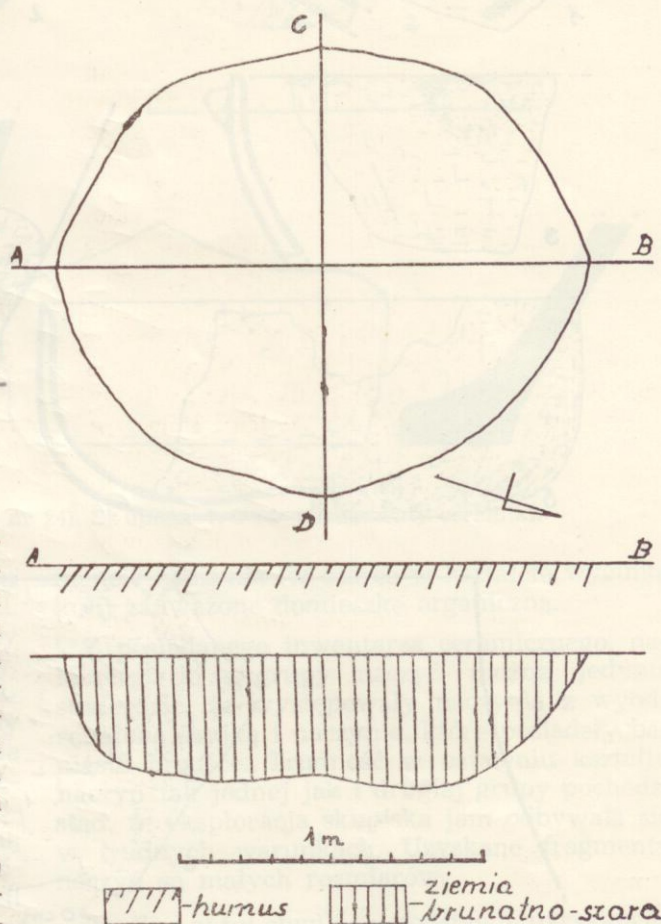
Lisia Góra jest położona na południowy-zachód od centrum miasta, jest jednocześnie parkiem miejskim. Na jej cyplowatym wzniesieniu lessowym, którego brzeg opada w kierunku południowo-wschodnim ku Wisłokowi, została odkryta osada neolityczna z cyklu przypuszczalnie kultur wstęgowych. W roku bieżącym bowiem wyeksplorowano tylko jedną jamę. Na szerszy zakres badań nie pozwalały fundusze, a przede wszystkim utrudniał prace drzewostan parku.

Badana jama kształtu owalnego o wymiarach 175x150 cm zarysowała się na tle żółtego lessowego calca na głębokości 30 cm (ryc. 2). Jej głębokość wynosi 75 cm. Wypełnisko jamy stanowiła ziemia brunatno-szara, w której stwierdzono dużą ilość ceramiki, małe grudki polepy oraz odpadki krzemienne. Fragmenty ceramiki pochodzą z kilkunastu naczyń tak zasobowych jak i tzw. ceramiki delikatnej. Różnią się między sobą starannością wykonania oraz składem masy ceramicznej.

Fragmenty ceramiki pochodzące z naczyń zasobowych stanowią zdecydowaną przewagę, są wykonane z gliny tłustej, schudzonej stłuczonymi skorupami. Stopień wypalenia dość dobry. Niektóre z naczyń są wygładzane, tak od strony zewnętrznej jak i wewnętrznej. Najczęściej spotykana forma to duże naczynia szerokootworowe z niską cylindryczną szwika i baniastym brzuścem (ryc. 3: 2, 4, 6). Zauważa się całkowity brak ornamentu.

Fragmenty ceramiki delikatnej (niewielka ilość), wykonane są z gliny tłustej i posiadają niekiedy domieszkę drobnej potłuczonej ceramiki lub drobnoziarnistego piasku. Powierzchnia naczyń zewnętrzna i wewnętrzna bardzo starannie wygładzona. Wypał dobry. Na podstawie fragmentów naczyń wyodrębniono cztery misy, w tym dwie szorokootworowe w przybliżeniu dwustożkowate (ryc. 3, 1). Są one zdobione przy

pomocy guzków umieszczonych na brzegu misy bądź na załomie. Pozostałe dwie misy są kształtu półkulistego, jedna z nich z guzem pod krawędzią, dna lekko wypukłe (ryc. 3; 3, 5).

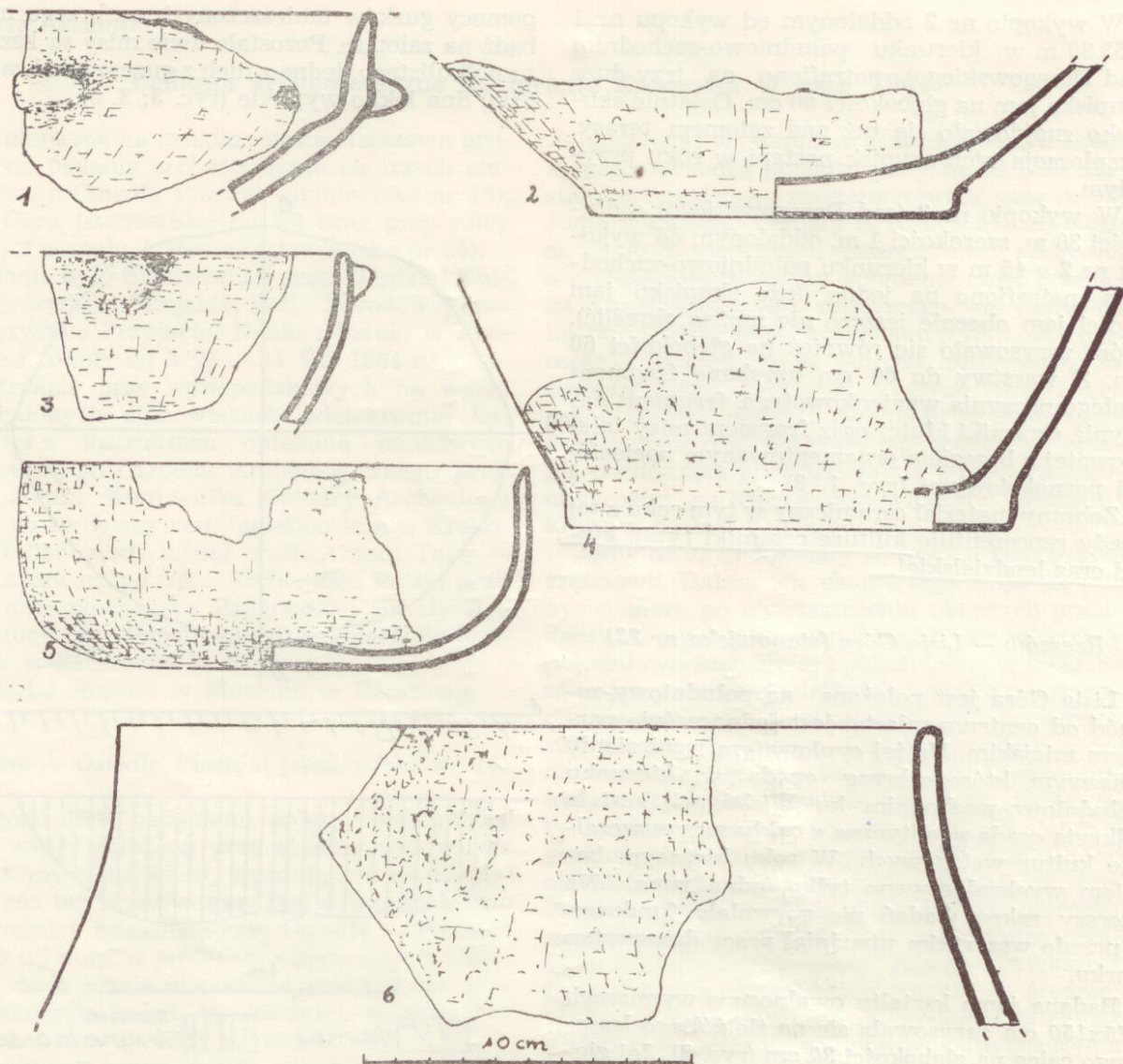

Ryc. 2. Rzeszów — Lisia Góra, (stanowisko nr 23).
Plan i profil podłużny jamy nr 1

Na podstawie form naczyń, techniki wykonania, przypuszcza się, że omawiana jama reprezentuje zabytki należące w większości do kultury lendzielskiej. Jeden fragment ceramiki, należący do kultury ceramiki wstęgowej rytej, mógł dostać się z pobliskiego stanowiska wspomnianej kultury położonego w odległości kilkuset metrów.

Rzeszów — ul. Leśna 3 (stanowisko nr 24)

Neolityczne stanowisko nr 24 (pole J. Rusina) jest położone na południowo-zachodnich peryferiach miasta Rzeszowa, na wysokiej terasie lessowej lewego brzegu Wisłoka. Stanowisko powyższe jest oddalone w linii prostej od osady neolitycznej, znajdującej się na Lisiej Górze (stanowisko nr 23), około 700 m w kierunku północno-wschodnim. Głęboki wąwóz, biegnący od wierzchołka terasy w kierunku południowo-wschodnim ku Wisłokowi, przecina je na dwie części. Późną jesienią 1963 roku w czasie badań powierzchniowych, prowadzonych przez autora

Ryc. 3. Rzeszów — Lisia Góra (stanowisko 23). Jama 1: 1—6 — fragmenty ceramiki

niniejszego sprawozdania, zostały odkryte w ścianach tego wąwozu zarysy jam, uwidaczniające się na tle żółtego lessu. Znaleziono wówczas małe fragmenty ceramiki, które wskazywały na ich neolityczne pochodzenie.

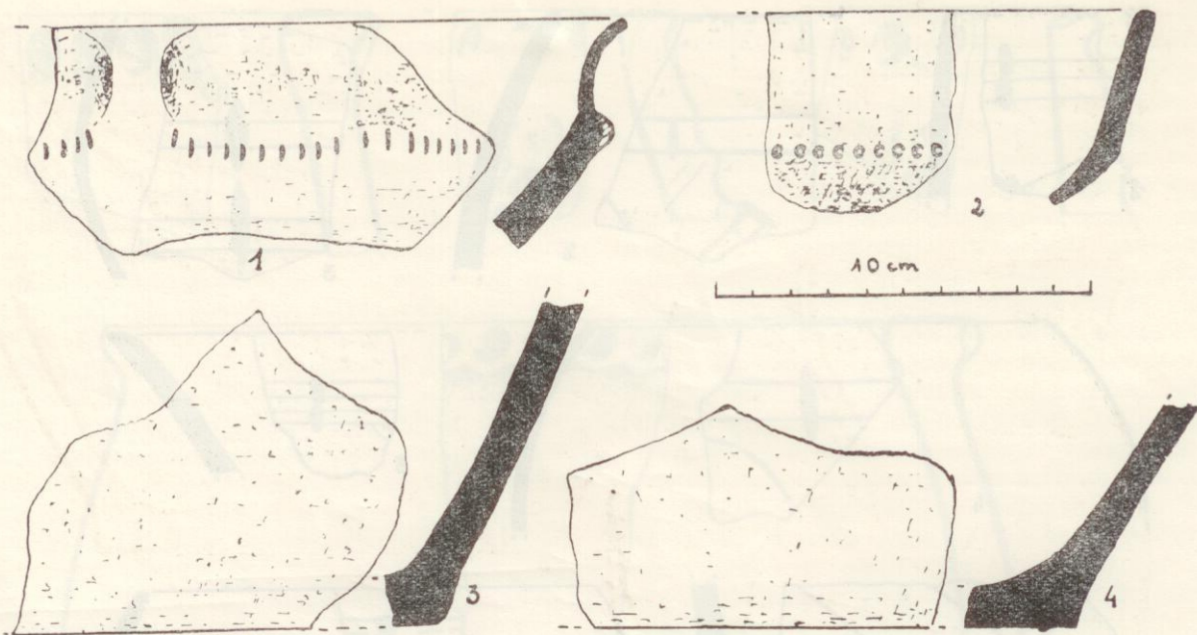
Dwa wykopy sondażowe założone tuż nad brzegiem wysokiej terasy nie wykazały osadnictwa neolitycznego, ani też żadnych zabytków archeologicznych. Około 70 m na północny-wschód od wspomnianych wykopów, w pobliżu występowania jam w ścianach wąwozu, założono siatkę arową. Wyeksplorowano ar I oraz pas szerokości 2,5 m aru II.

Na arze I odkryto trzy jamy. Już w warstwie kulturowej sięgającej do głębokości 65 cm, stwierdzono występowanie ceramiki pochodzącej przeważnie z naczyń zasobowych. Niektóre z nich są ornamentowane przy pomocy wałka plastycznego, bądź też bruzd, biegnących wzdłuż naczyń, wykonanych palcami. Pochodzą one z naczyń z wyodrębnioną szyjką i baniastymi brzuściami lub z naczyń kształtu jajowatego. Znaleziono również kilką bardzo małych fragmentów naczyń kultury ceramiki wstęgowej

rytej. Odkryte trzy jamy są niewielkich rozmiarów, dwie z nich (nr 1 i 3) nie posiadały zabytków, jedynie jama nr 2 zawierała kilkanaście drobnych fragmentów naczyń, spośród których kilka pochodzi prawdopodobnie z bardzo starannie gładzonej misy oraz część ułamanego noża krzemienego z surowca czekoladowego.

Jak już wspomiano z aru II wyeksplorowano pas szerokości 2,5 m a następnie poszerzono go o około 1,5 m, doprowadzając do samego brzegu wąwozu. Na głębokości 50 cm natrafiono na część zarysu nieregularnej ciemnej plamy o wymiarach: długość 8,5 m, szerokość 4,30 m, którego od strony południowo-zachodniej jeszcze nie uzyskano. Część odsłoniętej nieregularnej plamy okazała się skupiskiem różnej wielkości jam, które wyodrębniono dopiero (w ilości 4) na głębokości 130 cm. W jednej z jam (nr 4) na głębokości 140 cm wystąpiło palenisko w kształcie owalnym z dużą ilością przepalanej gliny oraz drobnych kawałków węgla drzewnego.

Uzyskane fragmenty ceramiki pochodzą w zdecydowanej większości z tzw. ceramiki delikatnej. Głina z której zostały wykonane wystę-

Ryc. 4. Rzeszów — ul. Leśna 3 (stanowisko nr 24). Skupisko 1. 1—4 — fragmenty ceramiki.

puje z domieszką drobno tłuczonych skorup i rzadko z domieszką drobnoziarnistego piasku. Są one bardzo starannie gładzone tak od strony zewnętrznej jak i wewnętrznej. Wypał dobry. Z posiadanych bardzo małych fragmentów można wyodrębnić naczynia z szyjką, płytkie misy jak gdyby dwustożkowe zdobione na załomie przy pomocy pionowych, krótkich nacięć. Niektóre z nich posiadają ucha z otworem pionowym bądź poziomym (ryc. 4: 1, 2). Inną formą zdobienia to guzy o małych rozmiarach. Na głębokości 90—110 cm znaleziono kilka drobnych fragmentów naczyń kultury ceramiki wstęgowej rytej należących do ceramiki delikatnej.

Niewielka ilość fragmentów ceramiki reprezentuje naczynia zasobowe (ryc. 4: 3, 4), również starannie wykonane (najczęściej gładzone obustronnie). Do odłuszczenia gliny używano przy tego typu naczyniach, tłuczonych skorup, średnioziarnistego piasku, czasami oba składniki odłuszczone występują razem. W jednym frag-

mentcie naczynia (w czarce w kształcie wycinka kuli) zauważono domieszkę organiczną.

Z posiadanego inwentarza ceramicznego, należącego do tej grupy naczyń można jedynie stwierdzić, że występowały naczynia z wyodrębnioną szyjką i naczynia, które posiadały baniaste brzuśce. Trudność w ustaleniu kształtu naczyń tak jednej jak i drugiej grupy pochodzi stąd, że eksploracja skupiska jam odbywała się w trudnych warunkach. Uzyskane fragmenty naczyń są małych rozmiarów.

Trudno w tej chwili na podstawie uzyskanego materiału archeologicznego pokusić się o dokładną przynależność kulturową badanej osady. Formy naczyń, używanie składników odłuszczonej gliny, wreszcie podobieństwo tych form do naczyń występujących na innych stanowiskach w Polsce, pozwala przypuszczać, że należy ona do kultury lendzielskiej, wstęgowej rytej i kłutej.

Tadeusz Aksamit

Badania archeologiczne na osadzie neolitycznej w Kraczkowej (stanowisko nr 1) pow. Łańcut w roku 1964

Wieś Kraczkowa, to druga miejscowość obok Husowa w powiecie łańcuckim obfitująca w bardzo liczne znaleziska archeologiczne. W zbiorach Muzeum w Rzeszowie znajduje się duża ilość luźno znalezionych zabytków, przede wszystkim siekierek, drobnych narzędzi krzemiennych, toporków¹. Materiały te były częściowo publikowane².

Wśród różnych znalezisk występują siekierki wykonane z łupku (w roku 1964 uzyskano fragment toporka wykonany z tego samego surow-

ca) oraz narzędzia z obsydianu bardzo charakterystyczne dla starszych kultur z cyklu wstęgowych. Te właśnie przesłanki stały się przyczyną przeprowadzenia badań archeologicznych w roku bieżącym. Badania trwały od 18. VIII. — 19. IX. br. Finansowane były przez Konserwatora Zabytków Archeologicznych województwa rzeszowskiego. Pracami kierował autor niniejszego sprawozdania.

Wykopy sondażowe na polu Sebastiana Uchmana (wykop nr 1) i Franciszka Uchmana (wy-